

5. *Европейский Суд по правам человека*. – М.: Изд-во «Юридическая литература», 2002. – С. 566.
6. Жилин Г.А. *Цели гражданского судопроизводства и их реализация в суде первой инстанции*. / Г.А. Жилин – М., 2000. – С. 10.
7. *Конвенция про захист прав людини і основних свобод від 11.04.1950 р.: ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97 р. // Голос України від 10.01.2001. – № 3.*
8. *Иванова Е.А. Страсбург дело «Совтрансавто» против Украины / Е.А. Иванова. // Арбитражная практика*. – 2003. – № 5. – С. 87-91.
9. Жилин Г.А. *Целевые установки гражданского судопроизводства и проблема судебной ошибки / Г.А. Жилин. // Государство и право*. – 2000. – № 3. – С. 52.
10. *Алексеев С.С. Философия права / С.С. Алексеев*. – М., 1998. – С. 133.

dr Jarosław Czerw
adiunkt
 Wydział Administracji
 Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji, Lublin, Polska

WYBORY ORGANÓW GMINY NA PODSTAWIE PRZEPISÓW POLSKIEGO KODEKSU WYBORCZEGO – WYBRANE ZAGADNIENIA

Od dnia 1 sierpnia 2011 roku zagadnienia dotyczące wyborów organów gmin (rad gmin i wójtów), w gminach nie będących miastami na prawach powiatu, reguluje w Polsce ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy. Ustawa ta wprowadza istotne zmiany w zakresie dotyczącym wyborów do rad gmin: wprowadza system wyborów większościowych we wszystkich gminach niebędących miastami na prawach powiatu oraz wprowadza jednomandatowe okręgi wyborcze. Natomiast w przypadku wyborów wójtów Kodeks wyborczy powtarza większość rozwiązań znajdujących się poprzednio w Ustawie o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta oraz w Ordynacji wyborczej.

Słowa kluczowe: wybory, organy gminy, rada gminy, wójt, Kodeks wyborczy.

От 1 августа 2011 года вопросы касающиеся выборов органов гмин (советов гмин и войтов), в гминах не являющихся городами на правах повята, регулируются в Польше законом Кодекс о выборах от 5 января 2011 года. Этот закон вносит существенные изменения в сфере выборов в местные советы: вводит мажоритарную систему выборов во всех гминах, которые не являются городами на правах повята и вводит одномандатные округа. Тем не менее, в случае выборов войтов Кодекс о выборах повторяет большинство решений ранее содержавшихся в Законе о прямых выборах войта, бургомистра и президента города и Избирательной системе.

Ключевые слова: выборы, органы гмины, совет гмины, войт, Кодекс о выборах.

Since 1 August 2011 the issues connected with elections to commune bodies (commune councils and commune heads) in Poland in communes that are not city counties have been regulated by the Act dated 5 January 2011 – the Election Code. This act introduces significant changes as regards elections to commune councils. Namely, it introduces the majority voting system in all communes that are not city counties and it introduces single-member constituencies. When it comes to elections of commune heads, the Election Code duplicates most of the solutions included in the Act on Direct Election of Commune Head, town mayor and city mayor as well as in the Electoral Law.

Key words: elections, commune bodies, the commune council, the commune head, the Election Code.

Wstęp i opis problemu. Od dnia 1 sierpnia 2011 roku zagadnienia dotyczące wyborów organów gmin w gminach nie będących miastami na prawach powiatu (miastami na prawach powiatu są gminy, które, zgodnie z art. 92 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, tekst jedn. Dz.U. z 2001 nr 142, poz. 1592 z późn. zm., wykonują zadania powiatu na zasadach określonych w ustawie o samorządzie powiatowym) to jest organów stanowiących – rad gmin i organów wykonawczych – wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) (dalej: wójtów), reguluje w Polsce ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy [1] (dalej: Kodeks wyborczy), która uchyliła i zastąpiła poprzednio regulujące te kwestie

- ustawę z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw [2] (dalej: Ordynacja wyborcza) [3] oraz
- ustawę z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta [4] (dalej: ustawa o bezpośrednim wyborze wójta).

Mimo, że przepisy Kodeksu wyborczego weszły już w życie, będą one miały jednak zastosowanie dopiero do wyborów organów gmin, które odbędą się jesienią 2014 roku (art. 16 ust. 2a ustawy Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy [5]).

Polski Kodeks wyborczy wprowadza istotne zmiany w zakresie dotyczącym wyborów do rad gmin, w przypadku wyborów wójtów powtarza jednak większość rozwiązań znajdujących się poprzednio w ustawie o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta oraz w Ordynacji wyborczej. Kwestie te jednak jako niezmiernie istotne dla wyboru organów gmin w najbliższych wyborach samorządowych wymagają odpowiedniej analizy i omówienia co uczyniono w niniejszej publikacji. Dlatego celem niniejszego opracowania jest przedstawienie problematyki wyborów organów gminy w świetle nowego aktu prawnego jakim jest Kodeks wyborczy.

Analiza ostatnich publikacji. Ze względu na fakt, że problematyka opisywana w niniejszym opracowaniu jest problematyką nową, nie doczekała się ona jeszcze zbyt wielu opracowań. W literaturze dominują przede wszystkim wydawnictwa artykułowe. Wśród nich na uwagę zasługują artykuły M. Rulki: Kodyfikacja prawa wyborczego [3] oraz Wybory samorządowe w kodeksie wyborczym [15]. Wśród wydawnictw zwartych na uwagę zasługuje opracowanie J. Jaskierni, Prawo wyborcze do jednostek samorządu terytorialnego zawarte w pracy zbiorowej pod redakcją B. Szmulika i K. Miaskowskiej – Daszkiewicz, Administracja publiczna, Tom III, Ustrój administracji samorządowej. Komentarz [13], a także opracowanie M. Chmaja, System wyborczy do organów samorządu terytorialnego zawarte w pracy zbiorowej pod redakcją M. Chmaja, Prawo samorządu terytorialnego [17].

Wybory organów gminy. Zagadnienia dotyczące wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego (w tym dotyczące wyborów do rad gmin) reguluje oddzielny dział Kodeksu wyborczego – Dział VII Wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego. Problematyce wyborów do rad gmin poświęcono w szczególności rozdział 10 działu VII Kodeksu wyborczego – Przepisy szczególne dotyczące wyborów do rad gmin. Wybory do rad gmin, a także wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) przeprowadzają pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych:

- 1) gminne komisje wyborcze,
- 2) obwodowe komisje wyborcze (art. 413 i 475 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego).

Art. 369 Kodeksu wyborczego stwierdza, podobnie jak czyniła to wcześniej Ordynacja wyborcza, że wybory do rad gmin są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

Na podstawie art. 10 § 1 pkt 3 lit a Kodeksu wyborczego prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) do rady gminy ma obywatel polski oraz obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze tej gminy. Ustawodawca nie dokonał więc w tej dziedzinie żadnych zmian w stosunku do uregulowań zawartych poprzednio w Ordynacji wyborczej.

Nie posiadają prawa wybierania (czynnego prawa wyborczego) osoby:

- 1) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
- 2) pozbawione praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu,
- 3) ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądu (art. 10 § 2 Kodeksu wyborczego). A więc w tej dziedzinie również ustawodawca nie dokonał zmian w stosunku do poprzednich uregulowań.

Zgodnie z art. 11 § 1 pkt 5 Kodeksu wyborczego prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) w wyborach do rady gminy ma osoba mająca prawo wybierania rady gminy (osoba posiadająca czynne prawo wyborcze w wyborach do rady gminy).

Nie mają prawa wybieralności (biernego prawa wyborczego) w wyborach do rady gminy osoby:

- 1) skazane prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe; Kodeks wyborczy nie przewiduje więc utraty prawa wybieralności w przypadku osób wobec których wydano prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego, tak jak czyniła to Ordynacja wyborcza. Przewiduje natomiast pozbawienie prawa wybieralności osób skazanych prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za umyślne przestępstwo skarbowe, czego z kolei nie przewidywała Ordynacja wyborcza.

- 2) wobec których wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów [6] (art. 11 § 2 Kodeksu wyborczego).

Prawa wybieralności w wyborach do rady gminy nie ma także obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, pozbawiony prawa wybieralności w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem (art. 11 § 3 Kodeksu wyborczego).

Art. 370 ust. 2 Kodeksu wyborczego przewiduje ograniczenie dotyczące kandydowania do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego (rady gminy, rady powiatu, sejmiku województwa) – można kandydować jednocześnie tylko do jednego z organów: rady gminy, rady powiatu lub sejmiku województwa. Zgodnie z tym, kandydując do rady gminy nie można kandydować równocześnie do rady powiatu lub do sejmiku województwa albo do wszystkich tych organów jednocześnie. Ustawodawca nie zakazuje natomiast jednoczesnego kandydowania do organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego i w wyborach organu wykonawczego gminy, czyli istnieje możliwość równoczesnego kandydowania do rady gminy i w wyborach na wójta.

Wybory do rad (rad gmin, rad powiatów, sejmików województw) zarządza Prezes Rady Ministrów (art. 371 § 1 zd. 1 Kodeksu wyborczego). Wybory zarządzane są nie wcześniej niż na 4 miesiące i nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rad. Zgodnie z art. 16 ustawy o samorządzie gminnym [7] kadencja rady gminy trwa 4 lata, licząc od dnia wyborów, czyli rozpoczyna się w dniu wyborów, a kończy po upływie 4 lat od tego terminu. Upływ kadencji rady gminy skutkuje wygaśnięciem mandatów radnych, a tym samym ustaniem możliwości funkcjonowania rady gminy, w tym także podejmowania uchwał [8].

Data wyborów do rad gmin wyznaczana jest na ostatni dzień wolny od pracy poprzedzający upływ kadencji rad (art. 371 § 1 zd. 2 Kodeksu wyborczego). Zgodnie z tym najbliższe wybory do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw powinny odbyć się w niedzielę 16 listopada 2014 roku. Organ zarządzający wybory może postanowić, że głosowanie w wyborach przeprowadzone zostanie w ciągu dwóch dni (Ordynacja wyborcza nie przewidywała takiej możliwości) [9] (art. 4 § 2 Kodeksu wyborczego), w takim wypadku termin głosowania określa się na dzień wolny od pracy oraz dzień poprzedzający (art. 4 § 3 Kodeksu wyborczego) [10]. Trybunał Konstytucyjny w swoim wyroku z dnia 20 lipca 2011 r. [11] stwierdził, że zarządzenie dwudniowych wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego nie jest niezgodne z Konstytucją RP, a o tym czy głosowanie będzie jednodniowe lub dwudniowe zależy od decyzji organu zarządzającego wybory czyli Prezesa Rady Ministrów [12] [13, s. 41]. Po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, Prezes Rady Ministrów w drodze rozporządzenia wyznacza datę wyborów oraz określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w Kodeksie wyborczym (ustala kalendarz wyborczy) (art. 371 § 2 Kodeksu wyborczego).

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie zarządzenia wyborów podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 80 dniu przed dniem wyborów (art. 371 § 3 Kodeksu wyborczego).

Z chwilą ogłoszenia rozporządzenia w sprawie zarządzenia wyborów rozpoczyna się kampania wyborcza, która ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania. Kodeks wyborczy nie w przewiduje większych zmian w zakresie prowadzenia kampanii wyborczej w stosunku do uregulowań zawartych w Ordynacji wyborczej. Nowym rozwiązaniem, nie znanym Ordynacji wyborczej, są wprowadzone Kodeksem wyborczym zasady dotyczące wydatkowania środków na agitację wyborczą prowadzoną w ramach kampanii wyborczej. Na podstawie art. 135 § 1 Kodeksu wyborczego komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone ustalonymi w Kodeksie wyborczym limitami. W przypadku komitetu wyborczego, który w danych wyborach zgłosił kandydatów do więcej niż jednego wybieranego organu wydatki przeznaczone na agitację wyborczą, są ograniczone łącznym limitem, powstającym przez zsumowanie poszczególnych limitów. Nowym rozwiązaniem jest wskazanie przez ustawodawcę jaka część wydatków na agitację wyborczą może być przeznaczona na agitację wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy – wydatki komitetu wyborczego na agitację wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy, w tym w prasie w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe [14], nie mogą przekraczać 80 % limitu wydatków przysługującego danemu komitetowi wyborczemu na agitację wyborczą (art. 136 Kodeksu wyborczego). W przypadku wyborów do rady gminy limit wydatków komitetu wyborczego przeznaczonych na agitację wyborczą ustala się, mnożąc kwotę, przypadającą na jeden mandat radnego do rady gminy przez liczbę mandatów przypadających na okręgi, w których komitet wyborczy zarejestrował kandydatów (art. 378 § 2 Kodeksu wyborczego). Kwota przypadająca na jeden mandat radnego w wyborach do rady gminy wynosi:

1) w wyborach do rady gminy w gminach liczących do 40 000 mieszkańców – 1.000 złotych (około 305 dolarów amerykańskich, przy kursie dolara amerykańskiego w wysokości 3,2773 zł określonym według Tabeli A kursów średnich walut obcych Narodowego Banku Polskiego – Tabeli kursów nr 062/A/NBP/2013 z dnia 28 marca 2013 r. – www.nbp.pl).

2) w wyborach do rady gminy w gminach liczących powyżej 40 000 mieszkańców – 1.200 złotych (około 366 dolarów amerykańskich, przy kursie dolara amerykańskiego w wysokości 3,2773 zł określonym według Tabeli A kursów średnich walut obcych Narodowego Banku Polskiego – Tabeli kursów nr 062/A/NBP/2013 z dnia 28 marca 2013 r. – www.nbp.pl).

Liczbę radnych wybieranych do danej rady gminy ustala wojewoda, po porozumieniu z właściwym komisarzem wyborczym (art. 373 § 1 Kodeksu wyborczego). W skład rady gminy wchodzi radni w liczbie:

- 1) piętnastu w gminach do 20.000 mieszkańców,
- 2) dwudziestu jeden w gminach do 50.000 mieszkańców,
- 3) dwudziestu trzech w gminach do 100.000 mieszkańców,
- 4) dwudziestu pięciu w gminach do 200.000 mieszkańców oraz po trzech na każde dalsze rozpoczęte 100.000 mieszkańców, nie więcej jednak niż czterdziestu pięciu radnych (art. 17 ustawy o samorządzie gminnym).

Wojewoda ustala liczbę radnych dla danej rady gminy na podstawie liczby mieszkańców zamieszkałych na obszarze danej gminy, ujętych w stałym rejestrze wyborców na koniec roku poprzedzającego rok, w którym wybory mają być przeprowadzone (art. 373 § 2 Kodeksu wyborczego). Zarządzenie wojewody ustalające liczbę radnych wybieranych do rad ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym i podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, w każdej gminie najpóźniej na 4 miesiące przed upływem kadencji (Art. 374 zd. 1 Kodeksu wyborczego).

Zgodnie z art. 418 § 1 Kodeksu wyborczego w każdym okręgu wyborczym stworzonym dla wyboru rady w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu wybiera się 1 radnego, co oznacza, że radni rady gminy wybierani są w okręgach jednomandatowych (w każdym okręgu wyborczym wybiera się tylko 1 radnego). Zgodnie z art. 443 § 1 Kodeksu wyborczego za wybranych w danym okręgu wyborczym, w wyborach do rady gminy w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu, uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą liczbę ważnie oddanych głosów. Prawidłowo art. 443 § 1 Kodeksu wyborczego powinien brzmieć następująco: W wyborach do rady w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu za wybranego w danym okręgu wyborczym uważa się kandydata, który otrzymał największą liczbę ważnie oddanych głosów. Przepisy art. 418 § 1 i 443 § 1 Kodeksu wyborczego wprowadzają najważniejsze zmiany w zakresie dotyczącym wyborów do rad gmin w gminach niebędących miastami na prawach powiatu. Zmianami tymi rozszerzono, obowiązujący na podstawie Ordynacji wyborczej w gminach do 20 tysięcy mieszkańców system wyborów większościowych, na wszystkie gminy niebędące miastami na prawach powiatu, niezależnie od liczby ich mieszkańców oraz wprowadzono jednomandatowe okręgi wyborcze, jako jedyne dopuszczalne w wyborach do rad gmin w tych gminach [15].

Prawo zgłaszania kandydatów w wyborach do rad gmin przysługuje komitetom wyborczym. Komitety wyborcze oprócz zgłaszania kandydatów na radnych wykonują również inne czynności wyborcze, a w szczególności prowadzą na zasadzie wyłączności kampanię wyborczą na rzecz kandydatów (art. 84 § 1 Kodeksu wyborczego). Komitety wyborcze mogą być tworzone przez:

- 1) partie polityczne i koalicje partii politycznych,
- 2) stowarzyszenia i organizacje społeczne,
- 3) wyborców (art. 84 § 4 Kodeksu wyborczego).

Kandydaci do rady gminy zgłaszani są w formie list kandydatów (art. 424 Kodeksu wyborczego), a dany komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów do rady gminy (art. 425 § 1 Kodeksu wyborczego). Zgodnie z art. 425 § 2 Kodeksu wyborczego lista kandydatów w wyborach do rady gminy w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu może zawierać tylko jedno nazwisko, co oznacza, że w danym okręgu wyborczym dany komitet wyborczy może zgłosić tylko jednego kandydata. Dany kandydat może kandydować tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy kandydatów (art. 425 § 4 Kodeksu wyborczego).

Każda zgłoszona lista kandydatów w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu powinna być poparta podpisami co najmniej 25 wyborców (art. 427 § 1 pkt 1 Kodeksu wyborczego). Zgodnie z art. 427 § 2 Kodeksu wyborczego wyborca może udzielić poparcia dowolnej liczbie list kandydatów, nie ma możliwości wycofania już udzielonego poparcia.

Pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego lub upoważniona przez niego osoba zgłasza do gminnej komisji wyborczej listę kandydatów do rady gminy wraz z wykazem podpisów popierających listę kandydatów do rady gminy, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, najpóźniej w 40 dniu przed dniem wyborów do godziny 24⁰⁰ (art. 428 § 1 i § 2 Kodeksu wyborczego). Jeśli w tym terminie nie zostanie w danym okręgu wyborczym zgłoszona żadna lista kandydatów albo zostanie zgłoszona tylko jedna lista, a liczba zgłoszonych kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w okręgu (zgłoszono jednego kandydata) bądź mniejsza od niej (nie zgłoszono żadnego kandydata), gminna komisja wyborcza niezwłocznie wzywa, przez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń (w takiej sytuacji termin zgłaszania list kandydatów ulega przedłużeniu o 5 dni, licząc od dnia rozplakatowania obwieszczeń) (art. 434 § 1 Kodeksu wyborczego). Jeśli wezwanie gminnej komisji wyborczej nie przyniesie skutku i nie zostanie zarejestrowana żadna lista kandydatów albo zostanie zarejestrowana tylko jedna lista kandydatów, wyborów w tym okręgu nie przeprowadza się (art. 434 § 2 Kodeksu wyborczego). Jeżeli w okręgu wyborczym w wyborach do rady gminy zarejestrowana liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym (zgłoszono jednego kandydata) lub od niej mniejsza (nie zgłoszono żadnego kandydata), głosowania nie przeprowadza się, a za wybranego na radnego gminna komisja wyborcza uznaje zarejestrowanego kandydata, zaś w przypadku nie zgłoszenia żadnego kandydata mandat pozostanie nieobsadzony (art. 380 Kodeksu wyborczego) [13, s. 148-149]. Obsadzenie takiego mandatu może odbyć się dopiero w wyniku przeprowadzenia wyborów uzupełniających.

Głosowanie w wyborach do rady gminy odbywa się w lokalach obwodowych komisji wyborczych (lokalach wyborczym) (art. 39 § 1 Kodeksu wyborczego), bez przerwy od godziny 7⁰⁰ do 21⁰⁰ (art. 39 § 2 Kodeksu wyborczego). Na podstawie art. 40 ust. 1 Ordynacji wyborczej głosowanie odbywało się jednego dnia od godziny 8⁰⁰ do godziny 22⁰⁰. Jeśli głosowanie przeprowadza się w ciągu dwóch dni, głosowanie odbywa się pierwszego i drugiego dnia bez przerwy od godziny 7⁰⁰ do 21⁰⁰; przerwa następuje od godziny 21⁰⁰ pierwszego dnia do godziny 7⁰⁰ drugiego dnia (art. 39 § 3 Kodeksu wyborczego).

Wyborca może głosować tylko osobiście (głosowaniem osobistym jest również, zgodnie z art. 38 § 2 Kodeksu wyborczego, głosowanie korespondencyjne), z wyjątkiem sytuacji, kiedy wyborca głosuje za pośrednictwem pełnomocnika (art. 38 § 1 Kodeksu wyborczego). Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania (art. 40 § 1 Kodeksu wyborczego), których wzór określa Państwowa Komisja Wyborcza (art. 40 § 5 Kodeksu wyborczego). Wyborcy niepełnosprawni mają możliwość głosowania przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a (art. 40a § 1 Kodeksu wyborczego), Ordynacja wyborcza nie przewidywała takiej możliwości.

Kodeks wyborczy przewiduje możliwość głosowania w wyborach do rady gminy za pośrednictwem pełnomocnika. W ten sposób mogą głosować:

1) wyborcy niepełnosprawni o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych [16] (art. 54 § 1 Kodeksu wyborczego),

2) wyborcy, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 75 lat (art. 54 § 3 Kodeksu wyborczego).

Z kolei wspomniane już wyżej prawo do głosowania korespondencyjnego przysługuje jedynie wyborcom niepełnosprawnym o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (art. 61a § 1 Kodeksu wyborczego).

W wyborach radnych w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu wyborca głosuje na określonego kandydata, stawiając znak "x" (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska tego kandydata (art. 439 § 1 Kodeksu wyborczego).

Zgodnie z art. 439 § 2 Kodeksu wyborczego za nieważny uznaje się głos, jeżeli:

1) na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska więcej niż jednego kandydata lub nie postawiono znaku "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata,

2) znak "x" postawiono w kratce wyłącznie przy nazwisku kandydata, jeżeli po wydrukowaniu kart do głosowania komisja skreśliła z list kandydatów nazwisko tego kandydata.

Karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej są nieważne (art. 73 Kodeksu wyborczego) [13, s. 75]. Wszelkie dopiski na karcie do głosowania dokonane poza kratką, a więc dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych dopisków, nie wpływają na ważność oddanego na niej głosu (art. 41 Kodeksu wyborczego) [17, s. 48].

Gminna komisja wyborcza na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych ustala wyniki głosowania i wyniki wyborów do rady gminy odrębnie dla każdego okręgu wyborczego (art. 441 Kodeksu wyborczego).

W wyborach do rady gminy w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu za wybranego w danym okręgu wyborczym uważa się tego kandydata, który otrzymał największą liczbę ważnie oddanych głosów (art. 443 § 1 Kodeksu wyborczego). W przypadku, gdy dwóch lub więcej kandydatów otrzyma równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu, o wyborze decyduje większa liczba obwodów, w których kandydaci otrzymali największą liczbę głosów, a gdyby liczby obwodów były równe – rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez komisję (art. 443 § 2 Kodeksu wyborczego), którego tryb określa Państwowa Komisja Wyborcza (art. 443 § 3 Kodeksu wyborczego)

Po sporządzeniu protokołu z wyborów do rady gminy gminna komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych, poprzez wywieszenie go wraz z zestawieniami wyników głosowania w okręgach wyborczych, w swojej siedzibie w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców (art. 446 Kodeksu wyborczego). Protokół ten podlega sprawdzeniu przez właściwego komisarza wyborczego pod względem prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników, komisarz wyborczy zarządza ponowne ustalenie tych wyników i zawiadamia o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą (art. 448 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego). Jeśli nie zostały stwierdzone nieprawidłowości w zakresie ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów przez komisarza wyborczego lub zostały usunięte nieprawidłowości wskazane przez komisarza wyborczego gminna komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze (art. 449 Kodeksu wyborczego).

Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, zbiorcze wyniki wyborów do rad na obszarze kraju (art. 382 Kodeksu wyborczego). Na dzień przypadający w ciągu 7 dni po ogłoszeniu zbiorczych wyników wyborów do rad na obszarze kraju, komisarz wyborczy zwołuje pierwszą sesję nowo wybranej rady gminy (art. 20 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym).

Zagadnieniom dotyczącym wyborów organów wykonawczych gmin poświęcono oddzielny dział Kodeksu wyborczego – Dział VIII Wybory wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Do wyborów wójta w zakresie nieuregulowanym w dziale VIII stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 10 działu VII (Przepisy szczególnie dotyczące wyborów do rad gmin), chyba że przepisy działu VIII stanowią inaczej.

Tak jak w przypadku wyborów do rady gminy, także w przypadku wyborów wójta Kodeks wyborczy stwierdza, że wybory wójta są powszechne, równe, bezpośrednie oraz odbywają się w głosowaniu tajnym (art. 471 Kodeksu wyborczego).

Zgodnie z art. 10 § 1 pkt 4 Kodeksu wyborczego prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) w wyborach wójta w danej gminie ma osoba mająca prawo wybierania do rady tej gminy czyli obywatel polski oraz obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim [18], który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze tej gminy. Nie mają prawa wybierania (czynnego prawa wyborczego) osoby:

1) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;

2) pozbawione praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;

3) ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądu (art. 10 § 2 Kodeksu wyborczego).

Prawo wybieralności (biernie prawo wyborcze) w wyborach wójta ma obywatel polski mający prawo

wybijania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 25 lat, z tym że kandydat nie musi stale zamieszkiwać na obszarze gminy, w której kandyduje (art. 11 § 1 pkt 6 Kodeksu wyborczego). Ustawodawca nie przewiduje żadnych wymagań dotyczących wykształcenia i doświadczenia zawodowego kandydata na wójta. Tak jak w przypadku wyborów do rady gminy, nie mają prawa wybieralności (biernego prawa wyborczego) w wyborach wójta osoby:

1) skazane prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;

2) wobec których wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów.

Podobnie jak w poprzednim stanie prawnym ustawodawca przewiduje możliwość kandydowania na wójta tylko w jednej gminie (art. 472 Kodeksu wyborczego). Ustawodawca nie przewiduje jednak zakazu jednoczesnego kandydowania na wójta oraz radnego rady gminy, rady powiatu lub sejmiku województwa (o czym wspomniano już wyżej). Nie można jednak łączyć mandatu wójta z mandatem radnego, co stwierdza wyraźnie art. 27 ustawy o samorządzie gminnym: Funkcji wójta oraz jego zastępcy nie można łączyć z: 1) funkcją wójta lub jego zastępcy w innej gminie, 2) członkostwem w organach jednostek samorządu terytorialnego, w tym w gminie, w której jest wójtem lub zastępcą wójta, 3) zatrudnieniem w administracji rządowej, 4) mandatem posła lub senatora.

Kodeks wyborczy, tak jak poprzednio ustawa o bezpośrednim wyborze wójta przewiduje, że za wybranego na wójta uważa się tego kandydata, który w głosowaniu otrzymał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów (czyli tak jak poprzednio: 50% ważnie oddanych głosów + 1 głos) (art. 473 § 1 Kodeksu wyborczego). W przypadku jeśli żaden z kandydatów nie otrzymał wymaganej liczby ważnie oddanych głosów, czternastego dnia po pierwszym głosowaniu przeprowadza się ponowne głosowanie (II turę wyborów), gdzie wyboru dokonuje się spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali największą liczbę ważnie oddanych głosów (art. 473 § 2 i § 3 zd. 1 Kodeksu wyborczego). W przypadku zaś gdy więcej niż dwóch kandydatów otrzyma liczbę głosów uprawniającą do udziału w ponownym głosowaniu, o dopuszczeniu kandydata do wyborów w ponownym głosowaniu rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów otrzymał większą liczbę głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa – rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez gminną komisję wyborczą (art. 473 § 3 zd. 2 Kodeksu wyborczego). Za wybranego w ponownym głosowaniu (II turze) uważa się tego kandydata na wójta, który otrzymał większą liczbę ważnie oddanych głosów (art. 473 § 5 Kodeksu wyborczego).

Jeśli obaj kandydaci uczestniczący w II turze wyborów na wójta otrzymają tę samą liczbę głosów, za wybranego uważa się tego kandydata, który w większej liczbie obwodów głosowania otrzymał więcej głosów niż drugi kandydat, jeśli zaś liczby obwodów byłyby równe, o wyborze wójta rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez gminną komisję wyborczą (art. 473 § 7 Kodeksu wyborczego). Również w tym zakresie Kodeks wyborczy zawiera więc takie same uregulowania jak poprzednio ustawa o bezpośrednim wyborze wójta.

Kodeks wyborczy nie wprowadza także zmian w kwestii zarządzania i przeprowadzania wyborów wójtów – wybory te zarządza Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, łącznie z wyborami do rad gmin (art. 474 § 1 Kodeksu wyborczego). Wybory wójtów przeprowadzane są przez komisje powołane do przeprowadzenia wyborów do rad gmin (art. 475 § 2 Kodeksu wyborczego). W przypadku zaś wyborów przedterminowych, w których wybiera się tylko wójta, wybory przeprowadzane są przez powołane w tym celu: gminną komisję wyborczą i obwodowe komisje wyborcze (art. 475 § 3 Kodeksu wyborczego).

Podobnie jak w przypadku wyborów do rady gminy ustawodawca określił limit wydatków jakie mogą być wydatkowane na kampanię wyborczą. Zgodnie z art. 476 § 4 Kodeksu wyborczego limit wydatków związanych z prowadzeniem kampanii wyborczej kandydata na wójta w gminach liczących do 500 000 mieszkańców ustala się mnożąc liczbę mieszkańców danej gminy przez kwotę 60 groszy, a w gminach liczących powyżej 500 000 mieszkańców mnożąc pierwsze 500 000 mieszkańców przez kwotę 60 groszy, a nadwyżkę ponad 500 000 mieszkańców – przez kwotę 30 groszy.

Kodeks wyborczy określa, że prawo zgłaszania kandydatów na wójta przysługuje:

- 1) komitetowi wyborczemu partii politycznej,
- 2) koalicyjnemu komitetowi wyborczemu,
- 3) komitetowi wyborczemu organizacji,
- 4) komitetowi wyborczemu wyborców (art. 478 § 1 Kodeksu wyborczego).

Prawo zgłaszania kandydatów na wójta ma komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych w danej gminie, zaś w każdym z tych okręgów liczba zarejestrowanych przez ten komitet kandydatów na radnych nie może być mniejsza niż liczba radnych wybieranych w tym okręgu (art. 478 § 2 Kodeksu wyborczego). Odmienne zasady obowiązują w przypadku gdy w wyborach przedterminowych wybiera się tylko wójta, wtedy w celu zgłoszenia kandydata na wójta komitet wyborczy musi uzyskać poparcie, ujętych w rejestrze wyborców, co najmniej:

- 1) 150 wyborców – w gminie liczącej do 5 000 mieszkańców;
- 2) 300 wyborców – w gminie liczącej do 10 000 mieszkańców;

- 3) 600 wyborców – w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców;
- 4) 1 500 wyborców – w gminie liczącej do 50 000 mieszkańców;
- 5) 2 000 wyborców – w gminie liczącej do 100 000 mieszkańców;
- 6) 3 000 wyborców – w gminie liczącej powyżej 100 000 mieszkańców (art. 478 § 4 Kodeksu wyborczego).

Kodeks wyborczy ustala wcześniejszy, niż robiła to ustawa o bezpośrednim wyborze wójta, termin zgłaszania do gminnej komisji wyborczej kandydatów na wójta (wymagania dotyczące zgłoszenia kandydata na wójta określa art. 479 Kodeksu wyborczego), powinno to nastąpić najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów do godziny 24⁰⁰ (art. 478 § 3 Kodeksu wyborczego). Jeżeli w terminie tym nie zgłoszono żadnego kandydata lub zgłoszono tylko jednego kandydata, gminna komisja wyborcza niezwłocznie wzywa, przez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń (w takiej sytuacji termin zgłaszania kandydatów ulega przedłużeniu o dodatkowe 5 dni, licząc od dnia rozplakatowania obwieszczeń) (art. 482 § 1 Kodeksu wyborczego). Jeżeli mimo to zostanie zarejestrowany tylko jeden kandydat, wybory przeprowadza się, z tym że kandydata uważa się za wybranego, jeżeli w głosowaniu uzyskał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów (art. 482 § 3 Kodeksu wyborczego).

Zgodnie z art. 486 § 1 Kodeksu wyborczego wyborca w głosowaniu może oddać głos tylko na jednego kandydata na wójta.

Stosownie do art. 488 § 1 Kodeksu wyborczego na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych gminna komisja wyborcza ustala wyniki głosowania na poszczególnych kandydatów i wyniki wyborów wójta w danej gminie, a następnie wydaje wybranemu wójtowi zaświadczenie o wyborze na wójta (art. 490 Kodeksu wyborczego).

Kodeks wyborczy przewiduje szczególną sytuację, kiedy wyboru wójta dokonuje rada gminy, rozstrzygając tą kwestię tak jak czyniła to ustawa o bezpośrednim wyborze wójta. Wyboru wójta dokonuje rada gminy bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady w głosowaniu tajnym w przypadku jeśli nie zostanie zarejestrowany żaden kandydat (art. 482 § 2 Kodeksu wyborczego), a także gdy jedyny zarejestrowany kandydat nie uzyskał więcej niż połowy ważnie oddanych głosów (art. 482 § 4 Kodeksu wyborczego). W takim wypadku prawo zgłoszenia kandydata na wójta przysługuje grupie radnych stanowiącej co najmniej 1/3 ustawowego składu rady, zgłoszenie kandydata na wójta musi mieć formę pisemną, a radnemu przysługuje prawo poparcia w zgłoszeniu tylko jednego kandydata (art. 482 § 7 Kodeksu wyborczego). Zgodnie z art. 482 § 9 Kodeksu wyborczego jeśli rada gminy nie dokona wyboru wójta w terminie dwóch miesięcy od dnia wyborów Prezes Rady Ministrów wyznacza, na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej, osobę pełniącą obowiązki wójta do końca kadencji.

Kadencja wójta rozpoczyna się w dniu rozpoczęcia kadencji rady gminy lub wyboru go przez radę gminy i upływa z dniem upływu kadencji rady gminy (art. 26 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym). Po upływie kadencji wójta pełni on swoją funkcję do momentu objęcia obowiązków przez nowo wybranego wójta (art. 29 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym). Jak stanowi zaś art. 29a ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym objęcie obowiązków przez wójta następuje z chwilą złożenia wobec rady gminy ślubowania i z tą chwilą może on dopiero przystąpić do wykonywania swojego mandatu [19] [20] [21].

Wnioski. Jak wynika z przeprowadzonej analizy polski Kodeks wyborczy wprowadził istotne zmiany w zakresie dotyczącym wyborów do rad gmin w gminach niebędących miastami na prawach powiatu. Zmianami tymi rozszerzono, obowiązujący do tej pory na podstawie Ordynacji wyborczej w gminach do 20 tysięcy mieszkańców system wyborów większościowych, na wszystkie gminy niebędące miastami na prawach powiatu, niezależnie od liczby ich mieszkańców oraz wprowadzono jednomandatowe okręgi wyborcze, jako jedyne dopuszczalne w wyborach do rad gmin w tych gminach. W chwili obecnej trudno jest jeszcze oceniać jak zmiany te wpłyną na kształt i późniejsze funkcjonowanie rad gmin, można jednak dołmniemywać, że spowoduje to znaczne trudności w zbudowaniu w radzie gminy stabilnej większości.

W przypadku wyborów wójtów Kodeks wyborczy nie wprowadził istotniejszych zmian, powtórzył bowiem w tym zakresie większość rozwiązań znajdujących się poprzednio w ustawie o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta oraz w Ordynacji wyborczej. Nie wprowadzono w nim chociażby ograniczenia możliwości pełnienia funkcji wójta przez określoną liczbę kadencji (np. przez dwie kadencje) czy minimalnych nawet wymogów dotyczących wykształcenia i doświadczenia zawodowego kandydata na wójta. Propozycje tych zmian będą więc z pewnością postulowane w przyszłości.

Bibliografia

1. *Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2011r. nr 21, poz. 112 z późn. zm.).*
2. *Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 176, poz. 1190).*
3. *Rulka M., Kodyfikacja prawa wyborczego, Wspólnota 3/2011.*
4. *Ustawa z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (tekst jedn. Dz.U. z 2010 nr 176, poz. 1191).*
5. *Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2011 nr 21, poz. 113 z późn. zm.)*
6. *Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425 z późn. zm.).*
7. *Ustawa z 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. nr 142, poz. 1591 z późn. zm.).*
8. *Uchwała nr 372/94 Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku z dnia 7 lipca 1994 r., OwSS 1995/1/20/20.*

9. Tomaszewski K., *Będzie można głosować w ciągu dwóch dni*, *Dziennik Gazeta Prawna* 242/2010.
10. Skotnicki K., *Glosa do wyroku TK z dnia 20 lipca 2011 r.*, K 9/11, *Przegląd Sejmowy* 1/2012.
11. *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2011 r.*, K 9/11, OTK-A 2011/6/61 (Dz.U.2011 nr 149, poz. 889).
12. Gren P., *Wybory samorządowe mogą być dwudniowe*, *Gazeta Samorządu i Administracji* 16/2011.
13. Jaskiernia J., *Prawo wyborcze do jednostek samorządu terytorialnego* [w:] Szmulik B. (red.), *Miaskowska – Daszkiewicz K. (red.), Administracja publiczna, Tom III, Ustrój administracji samorządowej. Komentarz*, Warszawa 2012.
14. *Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe* (Dz.U. z 1984 r. nr 5, poz. 24 z późn. zm.).
15. Rulka M., *Wybory samorządowe w kodeksie wyborczym*, *Wspólnota* 9/2011.
16. *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jedn. Dz. U. 2011 nr 127, poz. 721 z późn. zm.)*.
17. Chmaj M., *System wyborczy do organów samorządu terytorialnego* [w:] Chmaj M. (red.), *Prawo samorządu terytorialnego*, Warszawa 2013.
18. *Rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody Dolnośląskiego z dnia 26 lipca 2012 r.*, NK N7.4131.617.2012.AM5, *Dz.Urz.Woj.Dolno.* 2728/2012.
19. Czerw J. – *Rozpoczęcie działalności przez organy gminy po wyborach samorządowych*, *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie seria Administracja numer 1 (1/2011)*.
20. Czerw J., *Andruszkiewicz I. – Początek urzędowania organów wykonawczych w samorządach*, *Gazeta Prawna* 232/2006.
21. Czerw J. – *Od kiedy organy wykonawcze przejmują władzę*, *Gazeta Samorządu i Administracji* 25/2006.

УДК: 343.13

Л.А. Безуглий

здобувач

Національна академія внутрішніх справ

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ ТА УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ НЕЗАКОННИМ ВІДТВОРЕННЯМ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ І БАЗ ДАНИХ

У статті досліджується кримінологічна характеристика осіб та угруповань, які займаються незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм і баз даних.

Ключові слова: комп'ютерне піратство, порушення авторських прав на комп'ютерні програми і бази даних, незаконне відтворення і розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних.

В статье исследуется криминалогическая характеристика лиц и преступных групп, которые занимают незаконным воспроизведением и распространением компьютерных программ и баз данных.

Ключевые слова: компьютерное пиратство, нарушение авторских прав на компьютерные программы и базы данных, незаконное воспроизведение и распространения компьютерных программ и баз данных.

The article examines the criminological characteristics of individuals and groups engaged in the illegal reproduction and distribution of software and databases.

Key words: software piracy, copyright infringement of computer programs and databases, illegal reproduction and distribution of computer programs and databases.

Загальновідомо, що успішне попередження злочинів можливе лише тоді, коли будуть встановлені дійсні причини й умови їх вчинення, а це неможливо, без дослідження особи злочинця, яка є «основною й найважливішою ланкою механізму злочинної поведінки, й її особливості, що породжують таку поведінку або сприяють їй, повинні бути безпосереднім об'єктом попереджувального впливу» [1, с. 123].

Вивчення особи злочинця передбачає дослідження власне особистості злочинця, злочинної поведінки, способу життя злочинця, особливостей його соціального середовища, зв'язків і відносин, дозволяє, як відомо, виявити й вивчити зовнішні соціальні фактори формування негативних рис даної особи (антигромадської спрямованості, поглядів які їй відповідають, уявлень, орієнтації й т.ін.), які, у свою чергу, стають безпосередньою причиною злочинної поведінки, взаємодіючи з конкретними життєвими ситуаціями [2, с. 28].

Аналізуючи з кримінологічної точки зору особу злочинця, який вчинив незаконне відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних, ми виходимо з того, що така особа реально існує й має властивості, які